

PRIMERA PART

¡Prou! No puc i no ho faré; no passaré d'aquí. Que no m'assenyalin camins perquè els camins em revolten. No vull obligacions ni frens.

Digueu que seré això i que seré allò, digueu el que vulgueu. Un dia vàreu neguitejar-me, vàreu fer-me sofrir. Era el dia de les meves ximpleries, però ja s'ha acabat. Esperant d'una manera o esperant d'una altra s'arriba al mateix, i a mi em plau d'esperar així. Sóc com l'embriac de Goethe jo, ja ho sabeu. «No em digueu que sóc en mal camí, car és el camí que em plau.» Ara no vull cambres d'estudi ni recintes tancats: vull veure el mar. Els meus avantpassats eren mariners i porto gust de mar a l'ànima, i gust d'aire marí i de sol. ¡Deixeu-me veure els horitzons! Hauré fet tard, ho veig. Entre la febre de les meves idioteses he malmès la cançó i l'enyor. Els moments de repòs m'han fatigat de tot. Però avui deixeu-me amb la

meva dèria. En el corrent perillós vaig sol dintre la barca; no em feu remar que vull que em porti el corrent. Abans de començar estava cansat. Ara l'únic que pot sofrir-me sóc jo mateix, però deixeu-me amb mi. El dia que m'agradi la filosofia estudiaré filosofia, el dia que no m'agradi no em digueu res que us tiraré Kant pel cap. Ara no podria tampoc. Un dia vaig conèixer una noia i vaig tirar a la mar tots els meus llibres. Era rossa i no diré que no vaig gaudir-hi, però després l'hauria tirada a la mar també.

No hi ha ningú més descoratjat que jo davant la vida, ningú que els mogui més que jo en el buit i en la inutilitat, i a qui la vida hagi carregat amb més entrebancs i obligacions. I tot a causa d'ella... Però s'acabarà també. Vindrà dia que ni ella no em serà res. (Ella és una dona que cus davant la porta de casa, allà en un poblet de vora mar esperant que torni el seu fill.) Vindrà dia que ni ella no em serà res. Les escric amb pols ferm aquestes paraules, i aquell dia... Però no vull dir més; deixem-ho.

La carrera —vaig començar estudiant per enginyer (no sé qui va posar-m'ho al cervell. No us estranyi. En mi s'ha donat ben sovint el cas de fer

les coses i després estranyar-me'n jo mateix). Vaig pensar que em fatigava l'enginyeria i vaig estudiar lletres. Ara veig que em fatigava l'estudiar.

La carrera és la meva primera obligació... (havia d'ésser-ho, perquè el meu pare treballava com un negre per guanyar-los i la meva mare fa passar gana a tots els de casa per poder-me'ls enviar). I no l'acabaré la carrera, ja en podeu estar certs. Estimo la meva mare amb follia. Quanta matemàtica —allò que avorreixo més de la vida—. No em digueu que dos i dos fan quatre perquè us diré que mentiu. I afegiré encara que si la vida és suportable és per això. Sense això faria temps que hauríem mort d'avorriment. Ara morirem bojós, ho presento. ¿Qui pot assegurar que ja no en som? Bé —diren—, ¿és suportable o no és suportable, en què quedem? Ja us ho fareu, però morirem bojós. Una vegada vaig quedar-me a l'aguait observant els moviments d'un home. Jo m'estava a la cambra del costat, rera d'una finestra i ell es creia absolutament sol. De primer antuvi em venien ganes de riure, però després vaig sortir corrents i amb ganes de cridar socors.

Els homes em fan por. No sé quin misteri porten en els ulls que quan em miren m'esfereixo.

És un misteri de coses obscures, crims i traïcions, ofegades en nits d'odi i d'ansietat de no sé quin passat remot, però que un dia es podrien repetir. En la vida corrent no passen de les estupideses, és veritat, però per si de cas no els tragueu el fre. A Rússia, en aquell daltabaix de la fam van agafar-ne uns que mataven els nois i en feien llonganisses. Diuen que van matar-los, però no us en fieu. Tinc la certesa que passeu pel carrer i us freguen cada dia. Hi ha ulls que em miren i em fan estremir. Hi ha moments que tinc ganas d'arrencar a córrer, de fugir de la gent cridant socors contra la gent. Déu ens ha deixat sols, però. Va llançar la llavor i es va girar d'espatlles: ¡que s'arreglin! I Neró va matar la seva mare. I un tal Solimà féu degollar el seu fill. Túlia —una romana— va emmetzinar el seu car espòs, féu matar sa germana, ajudà que matessin el seu pare i, muntada en un carro, va passar per damunt del seu cos. Un tal Alí-Bajà —senyor de molt de valer, com podeu apreciar— féu tallar el nas a cinc mil homes, i Basili II féu treure els ulls a quinze mil. A un príncep macabeu varen pelar-lo de viu en viu, i perquè fes més efecte varen fer-ho en presència de la seva mare. A un capitost anglès varen llençar-lo a un pou d'escurçons i a un al-

tre li van arrencar el cor de viu en viu —«quan li
arrencaven el cor, gemegava», diu el cronista...
Però prou d'història.

Ara no estudiaré. No m'escarrasso més. ¿Qui pot escarrassar-se i estudiar entremig de la gent? La meva mare es passa els dies sospirant i esperant el moment de veure'm i d'ésser l'enveja de totes les dones del veïnat. Tothom ho deia: «¿On arribarà aquest noi, Senyor?». Ara ja ha arribat aquell noi. I no ha passat res, ni passarà. La mare que sospiri tant com vulgui i que continuï esperant. Abans de tot vull parlar del meu pare. Pertanyia a una família de mariners benestants i el meu pare era el germà que feia quatre, el darrer (el meu jaio havia despès el millor). Tenien barca pròpia. El vell anava al timó i els fills de tripulants. Suposo que cada matí mirarien ben bé el cel abans de sortir, però un dia va agafar-los el temporal. Ells bé devien defensar-se com a desesperats i s'agafarien per totes les cordes, però la mar va arrabassar-los a tots (la mar les gasta així). Un dels germans va anar a raure amb

els crancs i no se n'ha sabut res més. Els altres haurien fet la mateixa fi, però una barca pescadora els va salvar. El meu pare ja no tornà a la mar. Cercà muller i es dedicà a les terres. Això el retrata. Ara és allò que en diuen un bon home: treballa el seu terror (el dels altres). No enyora la mar, al contrari; la màxima felicitat sembla venir-li de sentir tothora la terra ferma sota els peus. Baldament no sigui d'ell la terra. Ell no en té cap culpa tampoc, perquè quan va néixer ja se l'havien repartida tota. Ell, però, no se'n preocupa gens. Treballa i moltes nits, quan fa lluna, s'hi queda fins a mitja nit; paga els deutes i els arrendaments, compleix el seu deure, el seu deure... ¿La deixarem així aquesta paraula? Perquè quan el Senyor del castell empaitava la dona del vassall i les seves filles, del callar del vassall en deien deure també. Però ¿val la pena que ho esmenti? ¿Aniré a defensar això contra allò? Ja s'ho faran, creieu-me, i si no ja els ho faran. N'hi ha prou a l'aguait dels que s'adormen. Quan penso en la humanitat sempre recordo aquella escena de la fam a l'exèrcit en la *Salambó* de Flaubert. ¿Recordeu?... Ja cap al final, quan tots estan a l'aguait del que flaqueja per llançar-se-li a sobre i devorar-lo i quan tots fan el fort i s'esfor-

cen a posar bona cara i a aguantar-se ben drets. D'aquell que cau ja no se'n parla més. «Conteu que el món és un naufragi i la divisa de l'home és: ¡Salvi's el qui pugui!» Va dir-ho Voltaire.

Vosaltres podreu pensar el que vulgueu de mi, però jo no escric per acontentar ningú, i menys per fer partit. Avui, per altra banda, tot m'és igual. M'he passat la vida en titubeigs i vacil·lacions. He perdut molt de temps amb les dones. Abans això em preocupava; ara, en aquest moment de la meua vida, m'apar que és l'únic temps que no he perdut.

Fora d'això reconec que he estat bastant idiota. Esperava una cosa; no venia i n'esperava una altra. Cercava desesperadament de les meves fantasies, ho he vist desfer-se tot abans de tocar-ho i continuo esperant. Sóc com el gos que ha vist volar les guatlles dels matolls i roman sense entrar-hi per fer-se la il·lusió que encara n'hi ha. Al fons, però, sap ben bé que han volat totes.

El meu pecat més gran ha estat d'entusiasmarme amb tota cosa. *Nihil admirari* diu la sentència, però quan m'entusiasmava no sabia llatí. No sé qui va posar-me al cap, per exemple, que la vida havia d'ésser d'una certa manera. La vida és com Déu la va fer, i si jo l'he soferta contí-

nuament és perquè la volia d'una altra manera.
Idioteses. ¿Voleu més idiotesa que aquesta de
voler esmenar la plana a Déu?...